

Tárgy:

DEBRECEN KELETI ELKERÜLŐ 47. SZ. FŐÚT ÉS A 354. SZ.
FŐÚT KÖZÖTTI SZAKASZÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Megrendelő:

ÉPÍTÉSI ÉS KÖZLEKEDÉSI MINISZTERIUM

1054 Budapest, Alkotmány utca 5.
Levelezési cím: 1054 Budapest, Alkotmány u. 5.
E-mail: info@ekm.gov.hu

PST kód:
K481.13.11
K481.13.12

Konzorciumvezető:

UTIBER KÖZÚTI BERUHÁZÓ KFT
Cím: 1115 Budapest, Csóka u. 7-13.
Tel.: +36-1-203-05-55,
Telefax: +36-1-204-8825
E-mail: tervezes@utiber.hu
www.utiber.hu

Konzorcium tag:

UVATERV Zrt.
Székhely: 1146 Budapest, Hermina út 17.
E-mail: uvaterv@uvaterv.hu
www.uvaterv.hu

Generáltervező:

Cím: 1115 Budapest, Csóka u. 7-13.
Telefon: +36-1-203-0555, Telefax: +36-1-203-7607
E-mail: tervezes@utiber.hu
Weblap: www.utiber.hu

Tervszám:

43.701-1

Szakági alvállalkozó:

VIKÖTI
Mérnök Iroda Kft.

Cím: 1519 Budapest, Pf.: 241.
Telefon: +36 1 610 40 10
E-mail: vikoti@vikoti.hu

UVATERV Zrt.
Székhely: 1146 Budapest,
Hermina út 17.
E-mail: uvaterv@uvaterv.hu
www.uvaterv.hu

Tervszám:

V309

Terv tárgya:

DEBRECEN KELETI ELKERÜLŐ 47. SZ. FŐÚT ÉS A 354. SZ. FŐÚT
KÖZÖTTI SZAKASZÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE

Tervfázis:

ENGEDÉLYEZÉSI TERV

Szállítási ütem jele:

V02

Szakág:

RE1- Előzetes Régészeti Dokumentáció I.

Szakág jele:

RE1

Megnevezés:

Kockázatelemző munkarész

Dátum:

2025. szeptember 5.

Méretarány:

A4

Rajzszám:

E_00_RE1_01.01

Fájl elnevezés:

E_00_RE1_01.01_V02.dwg

***ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ
KOCKÁZATELEMZŐ MUNKARÉSZ***

***DEBRECEN KELETI ELKERÜLŐ 47. SZ. FŐÚT ÉS A 354. SZ. FŐÚT KÖZÖTTI
SZAKASZÁNAK ELŐKÉSZÍTÉSE***

Az

UVATERV ÚT-, VASÚTTERVEZŐ ZÁRTKÖRŰEN MŰKÖDŐ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

megrendelésére

készítette:

A

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖZGYŰJTEMÉNYI KÖZPONT

**Magyar Nemzeti Múzeum
Közgyűjteményi Központ**

**NEMZETI
RÉGÉSZETI
INTÉZET**

2025

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az ERD kockázatelemző munkarész tárgya: „Debrecen keleti elkerülő 47. sz. főút és a 354. sz. főút közötti szakasz előkészítése” projekt.

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Debrecen keleti határában, a 47. sz. főút és a 354. sz. főút közötti 24,5 km hosszú szakaszon, jellemzően mezőgazdasági és erdőművelés alatt álló területen.

1.3. Az ERD munkarész megrendelője: UVATERV Út-, Vasúttervező Zártkörűen Működő Részvénytársaság

1.4. Az ERD munkarész megrendelésének célja: Megvalósíthatósági tanulmány

1.5. Az ERD-t a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ készítette a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletének (továbbiakban: Korm. R.) előírásai alapján.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK

Az Előzetes régészeti dokumentáció kockázatelemző munkarészének elkészítése során adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtést végeztünk.

A tervezett beruházás helyszíne Hajdú-Bihar vármegyében, Debrecen külterületének északi, keleti és déli részén, illetőleg Bocskai kert külterületének délnyugati részén, jellemzően mezőgazdasági és erdőművelés alatt álló területen, a Dél-Nyírséghez tartozó térszínen található.

A Dél-Nyírség egy 97,9 és 179,3 m közötti tszf-i magasságú szélhordta homokkal fedett hordalékkúpsíkság. Felszínének É-i része közepes magasságú tagolt síkság (a relatív relief 8 m/km²) feletti, D-i része vertikálisan kevésbé, míg horizontálisan jobban tagolt hullámos síkság, a felszínt ÉÉK-DDNY-i csapású völgyek tagolják. A lejtésirány D-DNy-i.

A kistáj É-i részén széles sávban alakultak ki szélbarázdák, kisebb deflációs mélyedések, a D-i részen a nagyméretű parabola- és szegélybuckák a jellemző felszínformák. A mezőgazdasági termelés egyik korlátozója közepes mértékű deflációveszély. Az alaphegység szenon-paleogén flis, amire több száz méter vastagságban középsőmiocén vulkáni sorozat (riolit, dácit, andezit) települt.

A felszín közeli üledékek jelentős részét az 1–25 m vastagságban kifejlődött, würm végén képződött futóhomok alkotja, melynek jellegzetes kísérőjelensége a kovárványosodás. A futóhomok utolsó mozgása a késő-glaciálisra tehető. Nagy területet fednek az ún.

nyírvízlaposokhoz kapcsolódó 1-5 m vastag folyóvízi homok („lemosott homok”), mésziszapos homok rétegek is, melyek kialakulása több szakaszban a holocénben történt.¹

A 18–19. századi katonai felmérések (I., II. és III. katonai felmérés) térképlapjai a terület jelentősebb antropogén beavatkozások előtti képét mutatják, megfigyelhetők a jellegzetes nyírségi futóhomokos formák és az azok között kitöltő nyírvízlaposok. A magasabban fekvő, vízjárta területekből kiemelkedő területek a legtöbb régészeti korszakban emberi megtelepedésre alkalmasak lehettek.

Debrecen keleti határában halad a Csörsz-árok néven ismert késő római kori sáncrendszer nyomvonala. A Duna kanyartól az Al-Dunáig 1260 km hosszan húzódó, árokból és sáncból álló, faszerkezettel megerősített védmű a 4. sz. első harmadában, római hadmérnökök irányításával, a germán betörések ellen, az alföldi szarmata településterület védelmére épült.

A Csörsz-árok a 4. század utolsó évtizedéig a rómaiak előretolt védelmi vonalként (limes Sarmatiae) szolgált, és a keletről érkező barbár népek támadásai ellen védte a Római Birodalom békéjét.

A Csörsz-árok nyomvonala mezőgazdasági művelésű területeken, illetőleg erdőművelés alatt álló területeken halad, így a nagyüzemi mezőgazdasági művelés okozta erózió és az erdőfelújítás talajelőkészítési munkái az 1970-es években felmért sáncot és árkot a felszínen mára azonosíthatatlanná tette. Ezért terveztük meg a védmű LIDAR felmérését, amelyet a légügyi hatóság adminisztratív okból nem engedélyezett.

3. ÖRÖKSÉGVÉDELMI KOCKÁZATELEMZÉS

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

Debrecen keleti elkerülő út a 47. sz. főút és a 354. sz. főút közötti szakaszon 24,5 km hosszan tervezett, 2x1 forgalmi sávossal kialakítással, részben szintbeni, részben különbsztű útkeresztezésekkel.

Tervezési paraméterek:

Tervezési osztály	K.III. – külterületi főút
Forgalmi sávok szélessége	3,50 m
Burkolat szélessége	7,50 m
Korona szélessége	12,00 m
Tervezési sebesség	90 km/h

A nyomvonal a Hajdú-Bihar vármegyei Debrecen városát, ill. a tőle északra elhelyezkedő Bocskai kert területét érintik.

I-5. nyomvonal

¹ Dövényi Zoltán (szerk.): Magyarország kistájainak katasztere. Budapest 2010, 234–235.

A tervezett nyomvonal a 481. sz. főút ~4+700 km szelvényében csatlakozik a külön a „481. sz. főút fejlesztése” tárgyú projekt részeként tervezett körforgalmú csomóponthoz, majd külön szintben keresztezi a 47. sz. Debrecen – Szeged másodrendű főutat.

A 4808 j. Debrecen – Biharkeresztes összekötő utat szintbeni körforgalmú csomóponttal keresztezi, majd a meglévő nagyfeszültségű oszlopsorral párhuzamosan halad tovább.

A nyomvonal a 4814 j. utat szintbeni körforgalmú csomóponttal keresztezi, majd külön szintben a Létai utat, ezt követően nyugati oldalról megkerüli a Fancsika-I. tározót. Műtárgyon vezetve halad át a 105. Debrecen - Nyírábrány vasútvonal felett és külön szintben keresztezi a 48. sz., majd a 333. Zsuzsi Erdei Vasút nyomvonalát.

A 4908 j. út szintbeni körforgalommal való keresztezését követően északnyugati irányba fordul a nyomvonal, a 471. sz. főutat külön szintben keresztezi. Ezt követően északkeleti irányban folytatódik és felüljáróval keresztezi a 110. Debrecen–Nyírbátor–Mátészalka vasútvonalat, majd másik műtárgyon a 100. Szolnok–Debrecen–Nyíregyháza–Záhony-vasútvonalat.

A 4. sz. főút keresztezésében megint külön szintű csomópont tervezett, amit követően a változat csatlakozik a 354. sz. főúthoz annak keleti oldalán.

3.2. Régészeti örökségvédelmi kockázatok, lehetséges hatáscsökkentés

A beruházás megvalósítása során jelentkező régészeti örökségvédelmi kockázatokat négy kategóriába sorolhatjuk:

1. Kizáró kockázat: /ok: pl: jelentős védendő objektum azonosítható egyértelműen, amely kizárja ott az építkezést

Olyan, földrajzilag pontosan körülhatárolható, biztosan helyben megtartandó örökségi elemek, amelyeket a földmunkákkal el kell kerülni.

Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek

2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) 7. § 45. „Védetté nyilvánított régészeti lelőhely: miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánított kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű, nyilvántartott régészeti lelőhely.”

A Kötv. 13. §

„(1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

(2) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

(3) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni.

(4) Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.”

„Ex lege” védett régészeti emlékek

1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdés: „E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek.”

1996. évi LIII. törvény 23. § (3) bekezdés:

„f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak;

g) a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel.”

1996. évi LIII. törvény 31. §: „Tilos a védett természeti terület állapotát (állagát) és jellegét a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.”

Hatáscsökkentő javaslat: elkerülés

2. Magas kockázat: lehetséges olyan örökségvédelmi érték, amely jelentős költség, időbeli csúszásokkal jár, vagy akár kizáró okká formálódhat a feltárásokat követően.

Olyan örökségi elemek, amelyek feltárást követően kizáró okká formálódhatnak:

Olyan (egyedileg vagy ex lege védett) lelőhelyek, amelyek előkerülhetnek helyben megtartandó örökségi elemek, de állapotuk ismeretlen. Védetté nyilvánításuk csak a feltárás alapján kezdeményezhető.

Jelentős költség. és időigénnyel járó feltárások:

Templom körüli temetők, többretegű lelőhelyek

Hatáscsökkentő javaslat: elkerülés

3. Közepes: érték lehetséges, de nem valószínű, hogy jelentős költség-időt emésztene fel, vagy kizáró okká fajulhat

Egy- vagy kétrétegű, intenzív, közepesen intenzív régészeti lelőhelyek, amelyek megelőző feltárásának módszere a Kötv. 22. § (3) bekezdés c) és d) pontja alapján teljes felületű feltárás.

Hatáscsökkentő javaslat: megelőző feltárás, amelynek módszere teljes felületű feltárás

4. Alacsony: érték nincs, vagy nem okozhat számottevő fennakadást a projektben

Egyrétegű, alacsony intenzitású (szórványos) lelőhelyek, amelyek megelőző feltárásának módszere a Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja alapján régészeti megfigyelés.

Hatáscsökkentő javaslat: megelőző feltárás, amelynek módszere régészeti megfigyelés

Összegezve:

Kockázat	Hatás	Kockázatkezelés / hatáscsökkentés
1	Veszélyezteteti a beruházás megvalósulását	Elkerülés
2	Veszélyeztetheti a beruházás megvalósulását, illetve nagy költség- és időigény	Elkerülés
3	Nem veszélyezteteti a beruházás megvalósulását, de Költség- és időigénye van	Megelőző feltárás: teljes felületű feltárás
4	Minimális költség- és időigénye van	Megelőző feltárás: régészeti megfigyelés

3.3. A beruházás 250 méter széles övezetében azonosított régészeti lelőhelyek

Régészeti lelőhely neve	Nyilvántartási azonosítója	Azonosítás alapja	Érintettség	Kockázati kategória
Debrecen–Bellegelő, Kondoros-mellék, Miklósi-tanya	51183	helyszíni szemle, terepbejárás, geofizikai mérés, próbafeltárás, teljes felületű feltárás, régészeti megfigyelés, régészeti megfigyelés közbeni bontómunka, adatgyűjtés	puffer-zónában	3
Debrecen–Bellegelő Balogh-tanya	51181	helyszíni szemle, terepbejárás, geofizikai mérés, próbafeltárás, teljes felületű feltárás, régészeti megfigyelés, adatgyűjtés	érintett	3
Debrecen–Balogh-tanya	59340	terepbejárás, geofizikai mérés, próbafeltárás, teljes felületű feltárás, régészeti megfigyelés, adatgyűjtés	érintett	3
Debrecen–Szemán-tanya 2.	100933	terepbejárás	puffer-zónában	3
Debrecen–Szemán-tanya	100931	terepbejárás	puffer-zónában	3
Debrecen–Cigány-domb ÉNY	Nyilvántartásba-vétel alatt	terepbejárás	puffer-zónában	3
Debrecen–Újföld-Gugyori	28112	adatgyűjtés	érintett	3
Debrecen – Gugyori-tanya	32416	helyszíni szemle	pufferzónában	3
Debrecen – Lugosi-tanya	98873	terepbejárás	pufferzónában	3
Debrecen – Csörsz-árok XVII./Ördög-árok XVII.	75505	adatgyűjtés	pufferzónában	2
Debrecen – Kócó-éri horgásztó	61402	helyszíni szemle	pufferzónában	3
Debrecen – Fancsika, Labanc-tanya	32417	helyszíni szemle	pufferzónában	3
Debrecen – Fancsika, Tipai-dűlő	37353	helyszíni szemle	pufferzónában	3

Debrecen – Csörsz-árok XIII./Ördög-árok XIII.	75497	adatgyűjtés	érintett	2
Debrecen – Csörsz-árok XIV./Ördög-árok XIV.	75499	adatgyűjtés	pufferzónában	2
Debrecen – Csörsz-árok XV./Ördög-árok XV.	75501	adatgyűjtés, terepbejárás, légi felvételezés, geofizikai mérés	érintett	2
Debrecen – Bagoly utca	Nyilvántartásba-vétel alatt	terepbejárás	pufferzónában	3
Debrecen – Szikigyakor-Simon-tanya	37395	adatgyűjtés, terepbejárás, próbafeltárás	pufferzónában	3
Bocskai kert - Csörsz-árok I./Ördög-árok I.	28132	adatgyűjtés teljes felületű feltárás	pufferzónában	2
Debrecen – Ördög-árok III.	38817	adatgyűjtés, terepbejárás	pufferzónában	2
Debrecen – Monostor-erdő	36763	terepbejárás, próbafeltárás, teljes felületű feltárás, adatgyűjtés	érintett	3

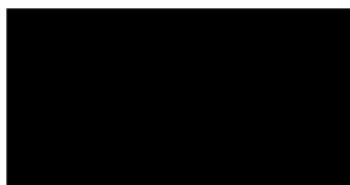
Összegzés

A Debrecen keleti elkerülő út 24,5 km hosszú nyomvonala és 250 m széles pufferzónája jelen ismereteink szerint 21 nyilvántartott régészeti lelőhelyet érint.

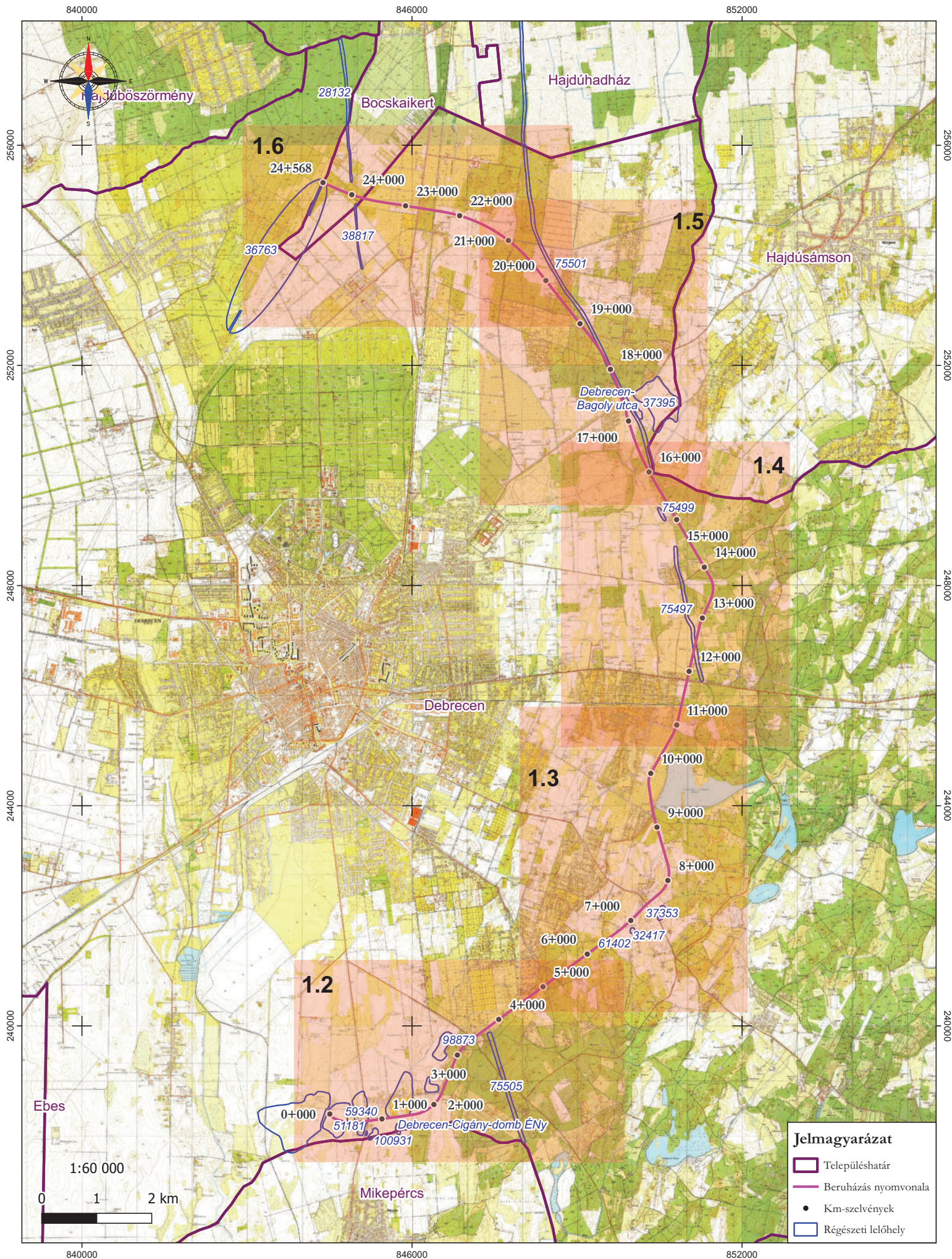
A legnagyobb kockázatot a Csörsz-árok, mint késő római kori védmű (sánc, árok) jelenti, amelynek a nyomvonala a felszínen egyértelműen nem azonosítható, ennek következtében állapota jelenleg ismeretlen. Az adattári adatok alapján a keleti elkerülő út nyomvonala több helyen metszi a Csörsz-árkot (75505, 75497, 28132, 38817), illetőleg egy-egy helyen a védmű nyomvonalában (75501) vagy azzal párhuzamosan (75499) halad. A Csörsz-árok érintett szakaszainak és állapotának pontos meghatározásához LIDAR mérés, geofizikai mérés és próbafeltárás végzése szükséges.

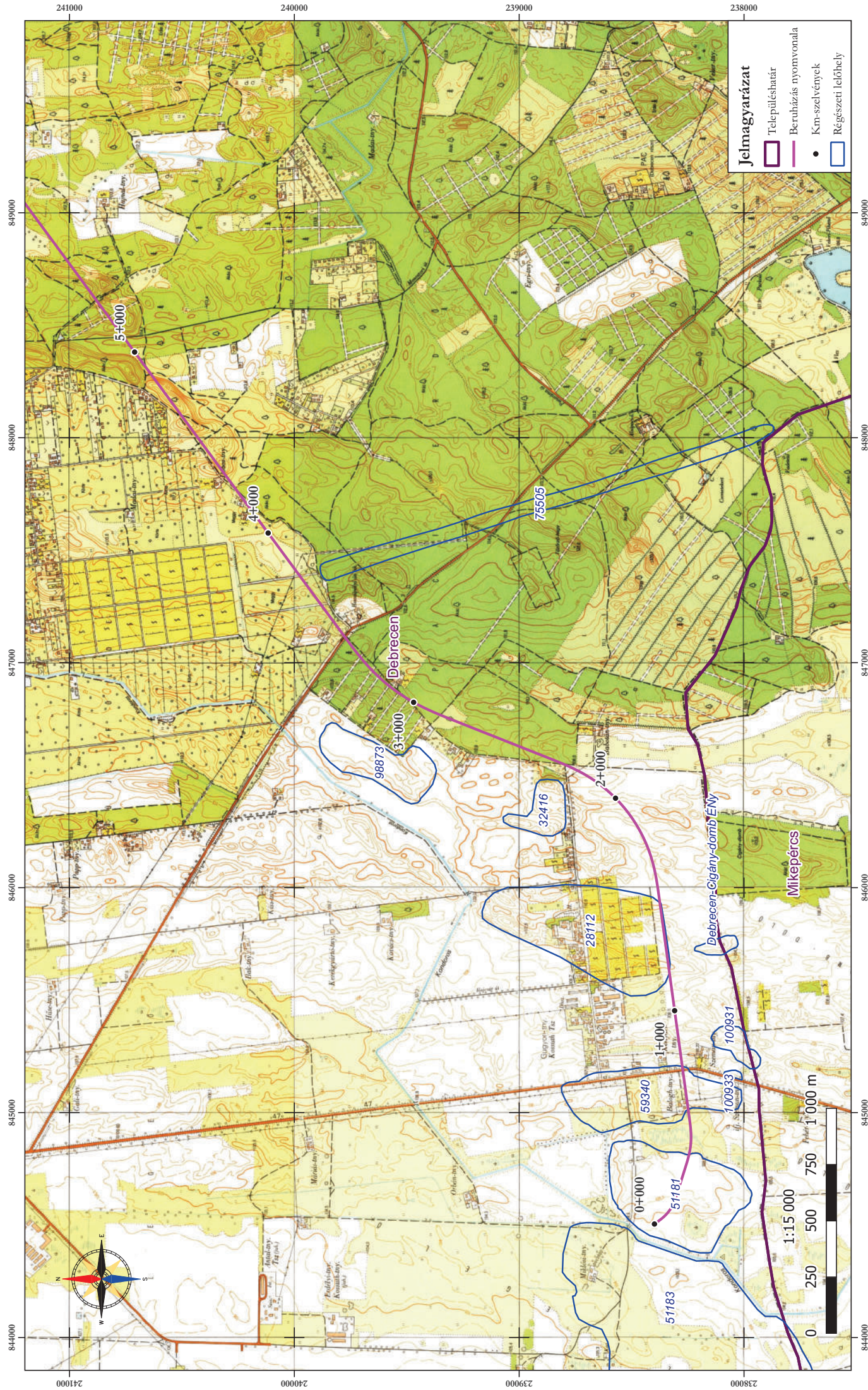
A keleti elkerülő út nyomvonalában és pufferzónájában elhelyezkedő további lelőhelyek térképezéséhez és állapotának, intenzitásnak, rétegrendjének meghatározásához terepbejárás, geofizikai mérés és próbafeltárás végzése szükséges.

Debrecen, 2025. augusztus 5.

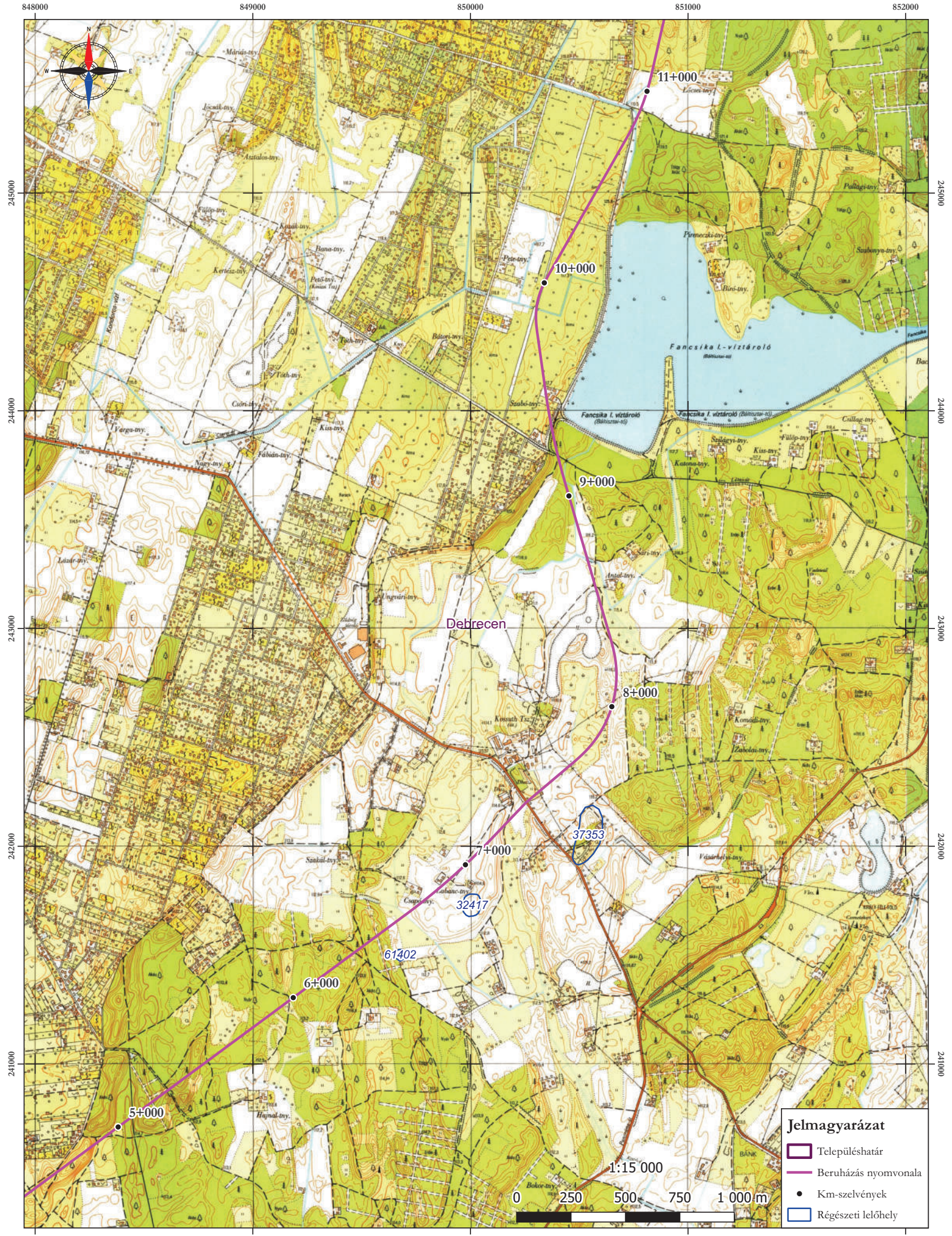
régész
Magyar Nemzeti Múzeum
Közigyűjteményi Központ

Jelmagyarázat

- Településhatár
- Beruházás nyomvonala
- Km-szelvények
- Régészeti lelőhely

- Jelmagyarázat**
- Településhatár
  - Beruházás nyomvonala
  - Km-szelvények
  - Régészeti lelőhely

